

17.9.2020

Opetushallitus
lausuntopalvelu.fi

Asia: Perusopetuksen oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi: päättöarvioinnin kriteeriluonnokset; OAJ:n lausunto

Viite: Lausuntopyyntö OPH-3170-2020

Pyydettynä lausuntona perusopetuksen päättöarvioinnin kriteeriluonnoksista Opetusalan ammattijärjestö OAJ lausuu seuraavan:

Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteeriluonnos

Kriteeriluonnos on laadittu yhtenäisin periaattein kaikkia oppiaineita ja oppimääriä koskien. Siksi oheisessa OAJ:n lausunnossa pääasiassa käsitellään kriteeriluonnosta kokonaisuutena kaikkia oppiaineita koskien. Yksittäisten oppiaineiden tai niiden oppimäärien kriteereitä nostetaan lausunnossa esille vain tarvittaessa. OAJ pitää tärkeänä, että verkkokommentoinnin kautta esiin tuleva, yksittäisiä oppiaineiden kriteerejä koskeva opettajapalaute huomioidaan kriteerien loppuvalmistelussa.

Yleistä

OAJ kiittää kokonaisuutena perusopetuksen arvioinnin kehittämistyötä. OAJ on vaatinut arvioinnin uudistamista sen yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi, opettajien arviointityön selkeyttämiseksi ja helpottamiseksi sekä siihen liittyvän työmäärän rajaamiseksi ja oppilaiden tuen tarpeiden osoittamiseksi ja tuen vahvistamiseksi.

OAJ piti arvioinnin keskeisinä ongelmakohtina opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun epäselvyyttä ja monitulkintaisuutta sekä arviointikriteerien tulkinnanvaraisuutta. Todettakoon, että OAJ pitää elokuussa voimaan tullutta opetussuunnitelman arviointilukua kokonaisuutena onnistuneena ja arvioi sen toimivan yhdenvertaisuutta ja selkeyttä parantavana pohjana arvioinnin kehittämiselle.

Nyt lausunnolla olevat päättöarvioinnin kriteerit parantavat OAJ:n näkemyksen mukaan monilta osin päättöarvioinnin yhdenvertaisuutta. Merkittävä parannus aiempaan on kriteerien laadinta useammalle arvosanalle ja etenkin vähimmäisosaamisen (arvosanan 5) kriteerien laadinta. Myös kriteerien yksiselitteisyyttä on

17.9.2020

pystytty parantamaan. Keskeisimpänä ongelmana kriteereissä on opetus-suunnitelman oppiaineiden tavoitteiden runsaudesta aiheutuva kriteerien laajuus, joka vaikeuttaa huomattavasti niiden käytettävyyttä.

Kriteerien laajuus ja yksiselitteisyys, oppilaan osaamisen tavoitteet

OAJ:n näkemyksen mukaan kriteerien käytettävyyttä heikentää yhä niiden laajuus ja lukumäärä. Oppiaineiden tavoitteita on liikaa ja nämä tavoitteet sisältävät vielä vaihtelevan määrän tarkempia alatavoitteita. Kriteerityössä tavoiteltiin tiivistämistä ja yksinkertaistamista, mutta tässä pyrkimyksessä on onnistuttu vain osin, koska oppiaineiden tavoitteita ei ole avattu kriteeriuudistuksen yhteydessä. Kriteerien lukumäärä ja laajuus heikentävät niiden käytettävyyttä opettajan arviointityössä ja siten osaltaan heikentävät arvioinnin yhdenvertaisuutta ja OAJ vaatiikin, että oppiaineiden tavoitteiden lukumäärää karsitaan, kun opetussuunnitelmaa seuraavan kerran laajemmin uudistetaan.

Kriteeriluonnoksiin on nyt laadittu uutena elementtinä oppiaineen opetuksen tavoitteista johdetut oppilaan oppimisen tavoitteet. Näitä OAJ pitää arviointia selkeyttävänä ja parannuksena kriteerikokonaisuuteen. Samoin kriteerien muotoiluja on parannettu huomattavasti yksiselitteisempään suuntaan ja suhteellisia käsitteitä on karsittu.

Vähimmäisosaamisen kriteerit sekä kriteerit arvosanoille 7, 8 ja 9

Uudessa opetussuunnitelman arviointiluvussa on linjattu seuraavasti:
”Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä eri vuosiluokkien päätteeksi annettavassa arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.” Tämä linjaus jättää vielä auki, mille vuosiluokille kriteerit tullaan lopulta määrittelemään.

OAJ pitää erittäin tärkeänä parannuksena päättöarviointiin laadittavia arvosanan 5 sekä arvosanojen 7 ja 9 kriteerejä. Useamman kriteeripisteen asettaminen parantaa selkeästi kriteerien käytettävyyttä ja antaa tukea arviointiin myös hyvän osaamisen ylittävän tai alittavan osaamisen osalta.

Erityisen tärkeänä ja onnistuneena OAJ pitää kriteerien laadintaa arvosanalle 5. Nämä kriteerit ovat hyvin tärkeitä riittävän vähimmäisosaamisen varmistamiseksi sekä kriittisten tuen tarpeiden osoittamiseksi. OAJ pitää myös määriteltyä arvosanan 5 kriteerien tasoa pääasiassa oikeana. Nyt laaditut vähimmäisosaamisen kriteerit tulevat toimimaan vahvana tukena opettajan arvioinnille ja toisaalta tulevat korostamaan varhaisen oppimisen tuen riittävää resursointia.

Myös laaditut kriteerit arvosanoille 7 ja 9 tulevat parantamaan arviointikriteerien erottelevuutta ja täten parantamaan arvioinnin yhdenvertaisuutta. Eri arvosanojen kriteerien välillä on myös saatu rakennettua selkeä astevaihtelu. Osassa kriteerejä

17.9.2020

astevaihtelu on sikäli jyrkkä, että osa arvosanan 9 kriteereistä on määritelty hyvin vaativiksi ja voisivat perustellusti vastata arvosanan 10 mukaista osaamista. Arvosanan 9 kriteereitä tulee vielä tästä näkökulmasta tarkastella.

Arvosanojen 5, 7 ja 9 kriteerien laadinta päättöarviointiin on tärkeä alku, mutta OAJ vaatii yhä ehdottomasti laatimaan kriteerit myös aiempiin oppimisen nivelkohtiin. Perusopetuksen arvioinnin on muodostettava yhtenäinen jatkumo ja esimerkiksi vähimmäisosaamisen varmistaminen on yhtä lailla tärkeää oppimisen polun varhaisemmissa vaiheissa. Jo nyt on linjattu, että kriteerit tullaan laatimaan kuudennelle luokalle, mitä linjausta OAJ kiittää. OAJ kuitenkin vaatii tätä työtä jatkettavan siten, että arviointikriteerit arvosanoille 5 ja 8 laaditaan myös neljännen luokan loppuun sekä kriteerit vähimmäisosaamiselle myös toisen luokan loppuun. Tarvetta neljännen luokan kriteereille alleviivaa myös uuden ops-arviointiluvun linjaus, jonka mukaan numeroarviointi alkaa jatkossa todistuksissa viimeistään neljännellä luokalla.

Yksityiskohtia kriteereissä

Syksyllä voimaan tulleessa opetussuunnitelman arviointiluvussa oli selkeä linjaus itsearviointia koskien. Sen mukaan itsearviointi on osa formatiivista arviointia, eikä siten vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon. Tästä syystä oppiaineiden arviointikriteereistä on uudistuksen myötä poistettu tai muokattu itsearviointiin viittaavia arviointikriteereitä. OAJ pitää näitä muutoksia onnistuneina. Kuitenkin yhä osassa oppiaineista (mm. EN, MU) kirjaustapa ei ole yhteneväinen muiden oppiaineiden ja em. linjauksen kanssa. Nämä kirjaukset tulee vielä korjata muita oppiaineita vastaavalla tavalla.

Kriteerien käyttöönotto edellyttää tukea opettajille

Arviointikriteerit otetaan paikallisesti käyttöön sellaisenaan, joten niihin ei liity paikallista opetussuunnitelmatyötä. Kuitenkin kriteerien käyttöönotto edellyttää yhä tukitoimia, kuten tukimateriaalia ja täydennyskoulutusta. OAJ vaatii vahvempia panostuksia opettajien arviointiosaamiseen osana jatkuvaa osaamisen kehittämistä.

OAJ tuo yhä esiin vaatimuksensa erityisen kansallisen arvioinnin tukipankin luomiseksi. Arviointikriteereihin pohjaavia testejä, kokeita ja muita arviointitehtäviä sisältävä tukipankki konkretisoisi arviointikriteerejä, helpottaisi opettajien arviointityötä ja yhtenäistäisi kriteerien tulkintaa esimerkiksi eri koulujen ja opettajien välillä.

17.9.2020

Lausunnon keskeinen sisältö

OAJ pitää luonnosta perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiksi kokonaisuutena onnistuneena ja nostaa lausunnossaan esille seuraavia asioita:

- Luonnostellut arviointikriteerit tulevat parantamaan päättöarvioinnin yhdenvertaisuutta.
- OAJ vaatii ehdottomasti kriteerityön jatkamista ja kriteerien laadintaa kuudennelle sekä neljännelle luokalle ja vähimmäisosaamisen kriteerien osalta myös toiselle luokalle.
- Kriteerien yksiselitteisyys on parantunut, mutta niiden karsinta on onnistunut vain osin johtuen oppiaineiden tavoitteiden lukuisuudesta. Tavoitteiden ja niiden myötä kriteerien laajuus heikentää kriteerien käytettävyyttä. Tavoitteiden määrään on kiinnitettävä huomiota, kun opetussuunnitelmaa seuraavan kerran kokonaisuutena uudistetaan.
- OAJ vaatii tukea kriteerien käyttöönottoon. Täydennyskoulutuksen ohella vaadimme perustettavaksi kansallista arvioinnin tukipankkia.
- OAJ pitää arviointikriteerien laadintaa arvosanoille 5, 7, 8 ja 9 onnistuneena ratkaisuna, joka parantaa kriteerien erottelevuutta ja luotettavuutta. Etenkin arvosanan 5 kriteerit ovat todella tärkeitä vähimmäisosaamisen varmistamiseksi ja tuen tarpeen toteutukseksi.
- Opetuksen tavoitteiden pohjalta johdetut oppilaan oppimisen tavoitteet selkeyttävät kriteerejä.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Olli Luukkainen
puheenjohtaja

Jaakko Salo
koulutuspolitiikan päällikkö